

**Юрій
КОВАЛЕНКО**

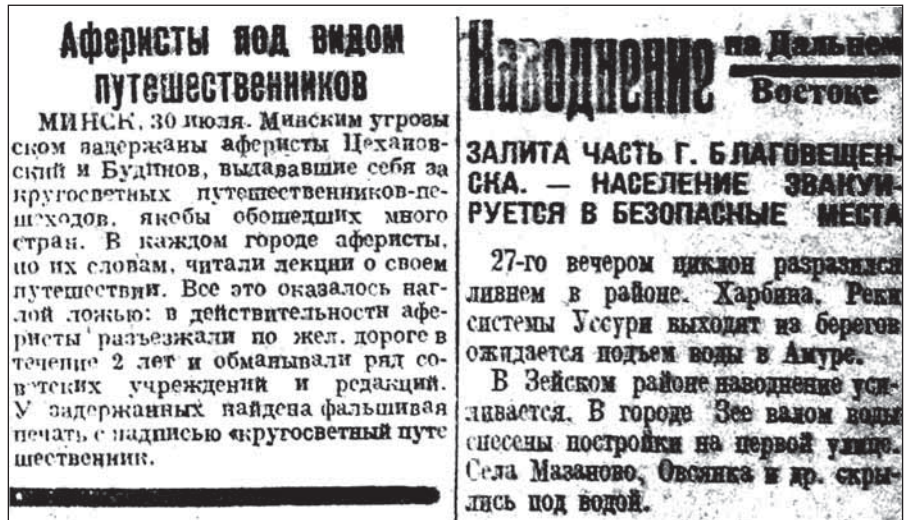
**Завідувач
науково-дослідного
відділу Національного
заповідника «Глухів»**

«Діти лейтенанта Шмідта» у Глухові

Мабуть кожен з нас свого часу прочитав книги «Золотий телёнок» та «12 ступів», де головний герой, славнозвісний Остап Бендер, вражав своєю невичерпною фантазією. Події, описані у книгах І. Льфа та Є. Петрова, відбувалися у 20-х роках ХХ ст. Логічно, що вже на момент виходу у світ цих романів вони мали досить високу популярність. Такий висновок можна зробити, переглядаючи сторінки періодичної преси того часу. Вірогідно, начитавшись популярних бестселерів з описами «похожденій» Остапа та Кіси Вороб'янінова, подібні персонажі почали з'являтися і у реальному житті.

У газетному відділі Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського у підшивці глухівської округової газети «Червоне село» за 1928 р. автору цієї статті на очі потрапила замітка, датована 18 червня того ж року. В ній повідомлялося про відвідування Глухова кругосвітніми мандрівниками. Подаємо її повний текст зі збереженням стилістики та орфографії того часу.

«До Глухова прибули два кругосвітні мандрівники: Цехановський, кореспондент газети «Комсомольская правда», та Будінов – перекладач, що знає одинадцять говірок східних народів. Третій мандрівник – фізкультурник Суслов зараз пішов на Гомель. В розмові з робітниками редакції мандрівники повідомили: з метою вивчити побут народів на всій земній кулі 21 січня 1926 року з Москви вийшло четверо мандрівників – Цехановський, Будінов, Суслов та Коротков, але в м. Поті (Закавказзя) Коротков умер від азійської лихоманки.

Повідомлення в газеті «Красный Север» за 1 серпня 1928 р.

За 2 роки мандрівники пройшли 11 тисяч кілометрів, Середню Азію, Східню Бухару, Кавказ, Закавказзя, Крим тощо. Взагалі побували у 18 республіках, 67 районах, 400 окружних містах та в понад 900 селах. З мандрівниками йде собака сибірської породи – «Босья», яка несе на собі до 10 кг вантажу.

На дорозі мандрівники підпадали під небезпеку. На них нападали бандити та звірі. На Закавказзі на т. Цехановського напали 5 бандитів та покалічили йому око.

У Глухові мандрівники побудуть днів зо три. За цей час вони перечитають низку лекцій на тему «Туризм та його мета» та поділяться подорожніми враженнями.

З Глухова мандрівники підуть до Н.-Сіверського, де мають відпочити два тижні в будинкові відпочинку. Вони ще мають побувати на Уралі, Сибіру, Манджурії, Китаї, Японії, через

півотоку Аляска пройдуть до Америки, а потім Англія, Франція, Німеччина і т. д. До Москви мандрівники гадають повернутись у 1931 році».

Яким же було моє здивування, коли на сторінках Інтернету знайшов публікацію з іншої газети того ж часу «Красный Север» за № 177(2764) від 1 серпня 1928 р.: «Аферисты под видом путешественников. Минск. 30 июля. Минским угрозыском задержаны аферисты Цехановский и Будинов, выдававшие себя за кругосветных путешественников-пешеходов, якобы обобедших много стран. В каждом городе аферисты, по их словам, читали лекции о своем путешествии. Все это оказалось наглою ложью: в действительности аферисты разъезжали по жел. дороге в течение 2-х лет и обманывали ряд советских учреждений и редакций. У задержанных найдена фальшивая печать с надписью «кругосветный путешественник».

**Маргарита
МЕЛЬНИК**

Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

Лист Т.Г. Шевченка до брата Микити

Багато українських письменників залишило нащадкам досить вагомий епістолярний спадщину, що дає змогу простежити, як формувався письменник, як розвивалися його художні й естетичні смаки, народжувалися мистецькі твори. Серед неоціненної культурної спадщини вагоме місце посідають листи, написані Тарасом Григоровичем Шевченком упродовж життя. Листи, що збереглися, – унікальна пам'ятка, що може розповісти нам про особистість українського генія, його погляди, настрої, почуття. Саме вони дозволяють найкраще відчувати тісний зв'язок творчості митця із українською народною мовою.

З листів ми можемо дізнатися, як спілкувався Тарас, намалювати в уяві образ реальної людини, а не лише недосяжного генія. Рядки зафіксували шевченківський менталітет і характер, які допомагають ідентифікувати його сучасну українську національну свідомість.

До наших днів збереглося 237 приватних листів, 15 офіційних та 4 колективні листи, підписані

Шевченком. Це листи майже 22-річного періоду: від 15 листопада 1839 р. (дата найранішого відомого листа, адресованого братові Микиті Шевченку) до 24 лютого 1861 р. (дата буквально передсмертного листа І.М. Мокрицькому).

Микита Григорович Шевченко – старший брат Кобзаря – був стельмахом і теслюю. До 1829 р. вони жили разом, а потім малого Тараса віддали козачком до панського двору у Вільшану. Про Микиту Т. Шевченко згадує в повісті «Княгиня» в епізоді про залізні стовпи.

Пропонуємо читачам ознайомитися з одним з листів до рідного брата М.Г. Шевченка від 2 березня 1840 р., який був вперше надрукований в періодичному журналі «Киевская старина». Лист подаємо мовою оригіналу.

Санктпетербургь.

Марта 2, 1840 г.

Брате Микито, треба б тебе полаять, та я не сьрдытый. Нехай буде такъ, як робыця, бачъ за що я тебе хочу лають, чомъ ты, якъ тилько получивъ мое письмо, до мене не написавъ, бо я тутъ турбувався. Трапляеця, що письма зъ(слово стерлось) пропадають, – а вдруге за те, що я твого письма не второпаю, чорт зна по якому ты его скомпанувавъ, ни по нашому, ни по московскому – ни се, ни те, а я ще тебе просьвь, шобъ ты писав по своему, шобъ я хочъ съ твоимъ письмомъ побалакавъ на чужій стороні языкомъ людскимъ. Ну та й за те спасыби, а теперь ще ось

Зліва направо: Шевченко Йосип Григорович та Микита Григорович

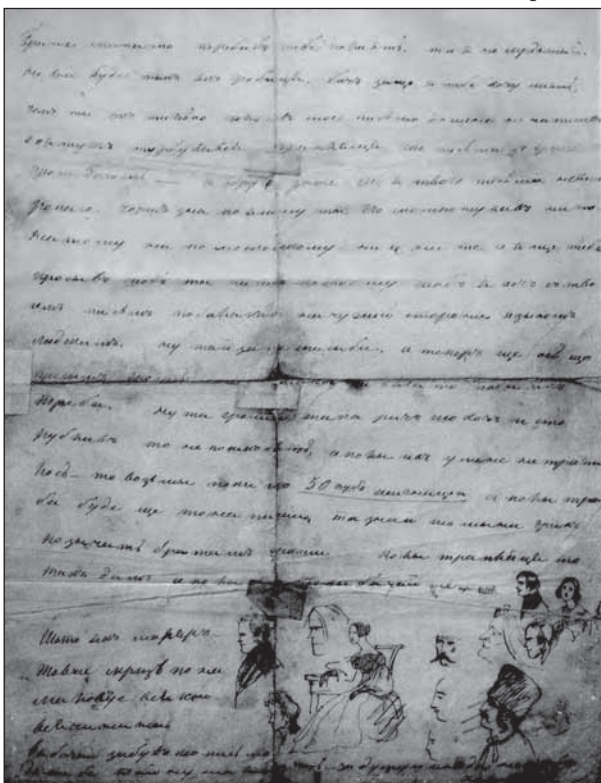
що. Просьшь грошей... (несколько словъ стерто) чи багато тобі ихъ треба. Ну та гроши така ричъ, що хочъ и сто рубливъ, то не пошкодять, а покы ихъ у мене не трапылось, то возьмы покы що 50 руб. асигнація, а колы треба буде ще, то напиши. Та знай, що мыни грихъ позычать братамъ гроши, – колы трапляця, то такъ дамъ, а колы ни, то выбачайте. Шо то якъ маляръ, то вже скрызъ понамалеуе всякой всячини, ты выбачай, забудь, шо письмо до тебе, та й ну малювать – задумую иноди, не тобі кажучи. Поцилуй старого дида Ивана за мене и поклонься всій ридни нашій яка есть. Доглядай сестру Марусю, та колы можно, помагай и бидный Ярыни – а малярови поганому скажи, колы винъ не схаменеця, то опыныця тамъ де ёму и ны снылось. Кланяйся сестри Катерини и Антонови, братови Ёсыпови и всимъ, хто мене не забудь. Може я литомъ прииду побачиця, колы матымоу час, та наврядъ, треба першь добре вьвчиця малю(ва)ть.

Скажи Иванови Федёрци нехай винъ до мене напише письмо окреме та тилько ... (не розобрано), а и читаты не буду. Кланяйся ему.

Оставайся здоровъ.

Твій брат Тарас Шевченко.

Якъ тилько получишь мое письмо, заразъ пиши до мене та поклонься Ивану Станиславичу Дымовскому.

Т.Г. Шевченко. Начерки на листі до брата

**Олександр
МІРОШНИЧЕНКО**
**Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»**

Глухівський будинок примусових робіт

Пам'ятка архітектури місцевого значення «Тюремний замок» у більшості городян викликає негативне враження. Не дивно, бо десятки років перебування у комунальній власності перетворили цей унікальний комплекс в руїни. Неодноразово провідні структури підіймали питання про зняття з цього об'єкту статусу пам'ятки, що стало б запорукою її остаточного знищення. Позиція Національного заповідника «Глухів» стосовно збереження тюремного острогу завжди була і залишається принциповою – тільки тоді, коли цегляні стіни почнуть «розмовляти» з перехожими, на них не підніметься рука руйнівника.

Під час роботи в Галузевому державному архіві Служби безпеки України (м. Суми) шосткинський історик Сергій Шишков натрапив на добірку кримінальних справ 20–30-х років ХХ ст., більшість яких стосується бандформувань, що діяли в ті роки на Глухівщині. Увагу дослідника привернула справа із задокументованим допитом утікачів будинку примусових робіт (рос. Допр), який розміщувався в глухівському тюремному замку. Окрім десятків протоколів у справі вміщений креслик тюрми. На сьогоднішній день це перший виявлений документ з історії глухівської в'язниці в ранній радянський час. Подаємо документ мовою оригіналу.

25-го Июля 1928 года группой лиц, заключенных Глуховского Допра, с целью побега было совершено нападение на стражу Допра.

Произведенным по этому поводу следствием установлено:

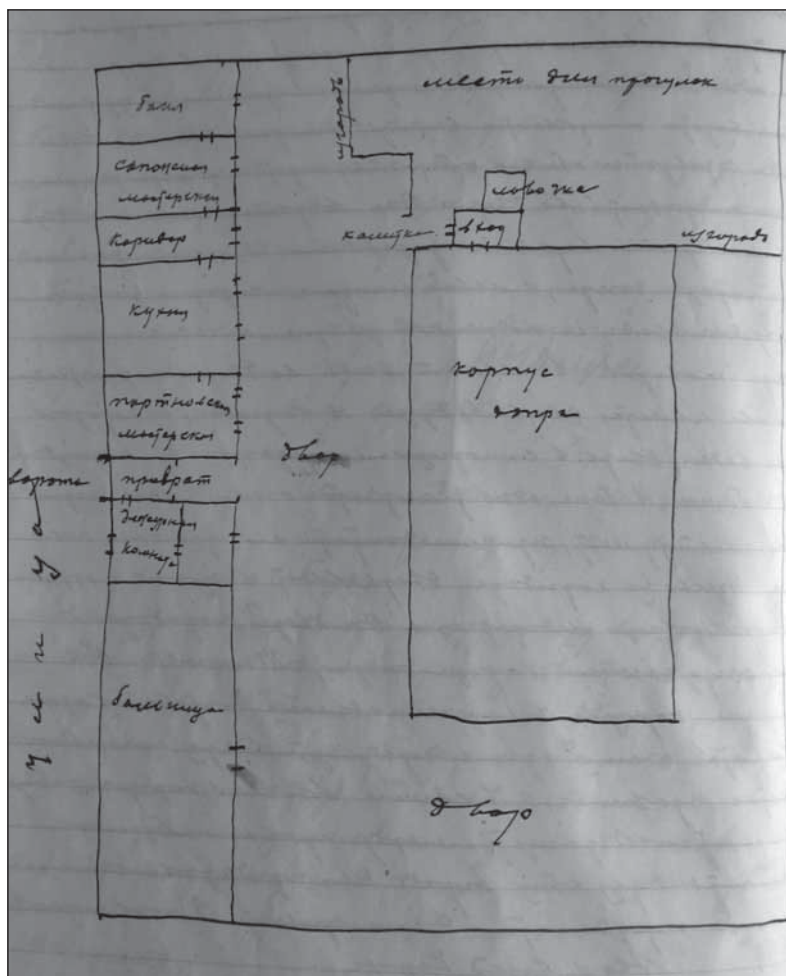
Около 3-х часов дня коридорный надзиратель Корж выпустил на прогулку заключенных камеры № 5 и отпер камеру № 3. Два заключенных из уборной набросились на выходящего надзирателя Розанова, причем Бедненко схватил его сзади

накинулись на надзирателя Ефимцева, стараясь отнять у него револьвер. К лицам присоединился и Григорий Бедненко. Зажав в руках револьвер, Ефимцев закричал: «Дежурный, побег!». Находившийся в дежурной комнате старший надзиратель Кнуренко произвел в окно 2 выстрела и выбежал в приврат, стал стрелять в заключенных, которые бросили Ефимцева и убежали в корпус Допра.

Изложенное удостоверено показаниями Розанова, Ефимцева, Николая Левченка, Безкоровайного, Сокоренко и др.

Допрошенные Кривонос, Скляр, Сачко и Левченко признали себя виновными и первый показал, что 25-го июля 1928 г. они, т. е. он, Кривонос, Скляр, Сачко, Левченко и Букин сговорились совершить побег из Допра посредством нападения на стражу. По составленному ими плану роли их были распределены следующим образом: Левченко и Сачко должны были напасть на дежурного в приврате, Скляр на вывозного, а он, Кривонос и Букин должны были ворваться в дежурку и напасть на находящихся там надзирателей.

Бедненко Григорий и Букин Никита не признали себя виновными, причем Бедненко объяснил, что в момент нападения на стражу он находился в камере № 3, а Букин заявил, что он был во дворе Допра и заметив, что заключенные бежат к приврату, догадался, что они хотят совершить побег и присоединился к ним, но добежав до приврата и увидев, что Кривонос, Левченко и др. напали на надзирателя, вернулся обратно. В стоворе, совершении нападения и побеге он с Скляром, Кривоносом и др. не участвовал.

План глухівської в'язниці. 1920-ті роки

и свалил на землю, а Скляр стал отнимать у него винтовку. В этот момент привратный надзиратель Ефимцев открыл въездные ворота, чтобы выпустить из двора телегу с бочкою для воды. Вместо того, чтобы быть в сапожной и портновской мастерских, Петр Сачко и Левченко находились во дворе. Дмитрий Кривонос и Букин Никита, находясь по случаю послеобеденного отдыха на прогулке, бросились в приврат и

пададения на стражу он находился в камере № 3, а Букин заявил, что он был во дворе Допра и заметив, что заключенные бежат к приврату, догадался, что они хотят совершить побег и присоединился к ним, но добежав до приврата и увидев, что Кривонос, Левченко и др. напали на надзирателя, вернулся обратно. В стоворе, совершении нападения и побеге он с Скляром, Кривоносом и др. не участвовал.

**Ірина
МОШИК**

**Учений секретар
Національного
заповідника «Глухів»**

В період національного революційного протистояння 1917–1921 рр. в Україні поширився рух за українізацію церкви та її автокефалію, відновлення в ній соборного устрою на чолі з власним патріархом. Прихильники автокефалії активно просуvalи ідеї

Проте на той момент храм належав віруючим старослов'янської громади (православна церква Московського патріархату). Виникли суперечності між представниками двох конфесій щодо використання храму. Автокефали пропонували здійснювати службу почергово, старослов'яни ж заперечували таку можливість. У зв'язку з невизначеністю ситуації Глухівська округова церковна рада УАПЦ подала до Глухівського округового адміністративного відділу по філії культів меморандум, текст якого наводиться нижче мовою оригіналу.

розвинути й поширити на ту належну височину, на якій зараз вона стоїть серед інших церковних орієнтацій. Були хибі в житті нашої церкви в минулому, які виявлені на нараді 1–3 вересня і під час Покровських зборів 25–30 жовтня 1926 р. та засуджені як невідповідаючі духу нашої УАПЦ – ці хибі виявляються в нелояльному відношенні окремих діячів до уряду УСРР, але не в цілому як УАПЦ.

УАПЦ, що відродилась революційним шляхом, є сама передова, реформаторська церква в світі і всіма засобами сприяє принципу любові до меншого брата, його об'єднання, знімає вікову полуду

Меморандум Глухівської округової організації Української Автокефальної Православної Церкви

незалежності та українізації Української Православної Церкви. 1 січня 1919 р. у Києві був проголошений «Закон про автокефалію Української Православної Церкви та її вищий уряд». Директорія навіть намагалася добитись визнання автокефалії православної церкви в Україні Вселенським патріархом. У березні 1919 р. православні українці заснували гурток для створення української православної громади, який потім організувався у парафію. Віруючі одержали можливість створювати громади без санкції церковної ієрархії, зареєструвавши лише свій статут в органах місцевої влади. Це було сприйнятним для прихильників автокефалії, оскільки вони ще не мали власної ієрархії.

У 1921 р. в українських губерніях почали відкриватися автокефальні парафії. Кожна з таких громад отримувала право на існування після реєстрації свого статуту в органах Центральної міжвідомчої комісії у справах союзів та товариств (обществ) (МЕКОСО), яка входила до складу адміністративно-організаційного управління НКВС. З 1925 р. у Глухівському окрузі, незважаючи на заперечення Глухівського округового виконавчого комітету, діяла Округова церковна рада Української Автокефальної Православної Церкви, статут якої був зареєстрований Чернігівською губернською МЕКОСО під № 817.

У 1927 р. у м. Глухові створюється Білопільська громада Української Автокефальної Православної Церкви при Трьох-Святському храмі.

Трьох-Святська церква у Глухові 1930 р.

Меморандум

УАПЦ відродилася на терені України зараз же після Жовтневої революції, коли урядом Радянської влади було оголошено декрета про відокремлення церкви від держави, дана воля віри, якої хто забажає – тільки Радянська влада дала спроможність УАПЦ почати своє відродження, внутрішнє життя

рабства, що проводило старе самодержавство з церквою вкупі над робітниками і селянами, зокрема українськими. Вона визволяє рішуче душу меншого брата від вікового намулу князів віку цього царе-патріархату. В своїх кардинальних реформах вибрала шлях розвитку діаметрально протилежний старим формам життя. В цьому напрямку виявлена повна революційність 1) як ліквідація церковного самодержавства в усіх його засобах і відтінках 2) як ліквідація всякої спекуляції на вірі 3) виявлення грубого фетишизму (ханжество, монополія благодаті і інших забобонів), що так щедро розсилає і розсилає стара тихонівська слов'янська орієнтація за допомогою своїх клеветів-священників і монахів 4) в оновленні духа людського й виявлення його в формах свого будівництва. УАПЦ як реформаторська революційна організація є перша й найбільш глибока на Україні серед свідомих віруючих робітників і селян, користується повним довір'ям особливо зараз, коли ретельно проводиться повна українізація всіх інституцій і шкіл, коли все переводиться на українську мову

і коли українська культура проходить серед усякого тошучу населення України, вона сприяє в цьому напрямку в області релігійного задоволення. Старі форми церковного життя, що базуються на монархизмі, як патріаршество, щоб ця форма нагадувала їм про давно минулий монархізм, до котрого дійсно прагне патріарша (тихонівська) орієнтація, не

може мати місця в Радянському Союзі, зокрема на Україні.

Взагалі відомо, що тихонівська орієнтація виявила себе належною до монархічної партії з метою відродження царату, тому її єпископи і вищі керівники як контрреволюціонери одержали собі належне засудження з боку Радянської влади і широких кіл людності. Це явище примушує енергійніше домагатися робітникам і селянам України позбутися непевної і шкідливої орієнтації, що ще тримають темні маси і остатки булого панства біля себе.

Округова організація УАПЦ Глухівщини не може не реагувати на спробу громадян міста Глухова Трьох-Святської парафії позбутися в своїй парафії цієї орієнтації як небажаної, ворожої їх духу і психології, і через це підносить голос свій у захист їх законного права на здобуття собі храму Трьох Святих в користування, позаяк виявилася в третій раз (вперше 1923 р., вдруге 1924 р. і востаннє 1927 р.) організована більшість робітників українців, бажаючих утворити реформаторську нову свою громаду.

Принаймні виявлення незважаючої більшості слов'ян (чого нема), то окросередок Глухівщини вважає потрібним звернути увагу на той елемент, що складає цю слов'янську громаду.

Повідомлення ВПЦР від 22.01.1927 р. УАПЦ має стверджений статут Центральним МЕКОСО під П. 56 як організація легалізована, законно існуюча, що дбає і дбатиме про поширення своєї справи, де виявить на це свою волю громада вірних України.

Почесний голова Округової Ради єпископ Володимир Самборський

Питання використання Трьох-Святського храму було вирішено не на користь УАПЦ. У відмові зазначалося, що «НКВС, розглянувши ваше подання і заяву автокефальної релігійної громади при Трьох-Святській церкві м. Глухова і беручи до уваги, що цією церквою в цей час користується досить численна кількість членів старослов'янської громади (налічує 439 осіб) і що зазначена церква в користуванні старослов'янської громади міста Глухова одна, не вважає за можливе

санкціонувати вашу ухвалу про передачу церкви автокефальній громаді, яка має певну змогу задовольняти свої релігійні потреби в інших молитовних будинках цієї орієнтації. НКВС звертає вашу увагу, що в випадках, аналогічних цьому, округовому адміністративному відділу треба ставитись особливо обережно до питань про вилучення останньої церкви від віруючих тієї чи іншої орієнтації. Пропонуємо вам лишити Трьох-Святську церкву м. Глухова в цілковитому користуванні місцевої старослов'янської громади».

УАПЦ при більшшовицькому режимі проіснувала недовго. Вона не мала можливостей в ізольованій від світу державі налагодити зв'язки з іншими православними церквами та добитись свого визнання Вселенським православ'ям. Більшовицький уряд усвідомив небезпеку, яку створювала для нього УАПЦ. Посилилися звинувачення у націоналізмі, сепаратизмі, контрреволюції та петлюрівщині. Вже у 1930 р. УАПЦ була ліквідована за «антирадянську діяльність». Почалися масові репресії автокефальників.

**Надія
МІРОШНИЧЕНКО**
Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

Коммуна «Воздвиженское трудовое братство» в 1920–1921 гг.

В процессе диссертационного исследования «Педагогические взгляды и образовательная деятельность Николая Неплюева в контексте сельскохозяйственного образования (XIX – начало XX ст.)» в Государственном архиве Черниговской области (ф. р-503, оп. 1, д. 568) автором статьи были найдены материалы, касающиеся советского периода деятельности Воздвиженского трудового братства. В соответствии с «Посемейно-имущественным списком членов сельскохозяйственных коммун, артелей товариществ Новгород-Северского округа» ниже представлены данные по количеству членов указанной коммуны и принадлежащего ей имущества в сравнении со следующими сельскохозяйственными организациями: Гамалеевская сельскохозяйственная артель, «Новая заря» с. Погребки, «Свет» с. Мироновка, «Третий Интернационал», «Никитовка» с. Будищи, «Вознесенская» с. Никировка, «Новый путь» г. Новгород-Северский.

Самой крупной среди названных была коммуна «Воздвиженское трудовое братство», насчитывавшая 559 членов: трудоспособных мужчин

– 138, женщин – 177, подростков – 36; нетрудоспособных мужчин – 6, женщин – 13, подростков – 189. К крестьянскому сословию принадлежало 322 чел., рабочие составляли 9, интеллигенты – 3 чел. (все показатели – самые высокие среди названных организаций).

Первые позиции коммуна занимала и по количеству земли (1401,5 десятин), среди которой пахотная составляла 1005 десятин, луговая – 128, выгоны – 130, сады – 75,5, огороды – 17 десятин. В хозяйстве коммуны не имелось только сенокосной земли, которой владела лишь Гамалеевская артель (12 десятин).

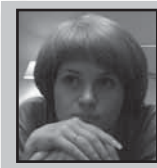
По количеству и уровню животноводства Воздвиженское трудовое братство также было лидером среди сельскохозяйственных организаций Новгород-Северского округа. В нём насчитывалось лошадей 52 головы, волов – 24, коров – 73, свиней – 176, овец – 53, молодняка – 80, птицы – 290 голов, ульев – 100. Последний показатель превышала лишь Гамалеевская артель, где насчитывалось 150 ульев.

Логично, что Воздвиженское трудовое братство опережало все остальные артели по количеству

механизмов и сельскохозяйственного инвентаря. Оно имело в своём распоряжении 44 плуга, 33 железных и 15 деревянных борон, 4 сеялки, 5 жаток, 11 ручных и копных подольников, а также сапки, молотилки, повозки, вялки, соломорезки.

В кустарно-техническом оснащении коммуна уступала Вознесенской артели, которая имела паровую мельницу. Водяных мельниц и просушек не было (по одной имелось только в Гамалеевской артели и в артели «Третий Интернационал»), как и маслобен (одну имела только Гамалеевская артель). Братство владело одной слесарно-кузнечной мастерской (одна была только у артели «Третий Интернационал»), одной сапожной (одна была еще у артели «Свет»), одной плотинной, одной столярной (также одна у артели «Третий Интернационал»).

Культурно-образовательные функции здесь осуществляла одна школа (как и в артели «Третий Интернационал»), один театр (по одному было только в артелях «Вознесенская» и «Третий Интернационал»); «детских очагов» не было (одним владела только Гамалеевская артель).

**Вера
НАЗАРОВА**

Генеалог
г. Москва

Продолжение.

Начало в № 1(61), 3(63) - 6(66)
2014 г., № 3(69) - № 6(72) 2015 г.,
№ 1(73), № 3(75) - № 1(79) 2017 г.

ПРИСНЕНКО

В центре Веригинского кладбища в окружении старинных надгробий стоит серый гранитный памятник жены полковника Людмилы Сергеевны Присненко, урожденной Стремоуховой. Она была старшей дочерью Татьяны Ивановны Константиновой. Помимо неё в семье было еще двое детей, рожденных от второго брака матери с майором Константиновым.

Людмила Сергеевна Стремоухова в середине 1870-х годов вышла замуж за недавно переведенного в 19-й Костромской полк поручика Константина Корнильева Присненко. Молодая семья первое время жила в Глухове на Синявской улице в доме Константиновой. В Глухове же 21 сентября 1876 г. родился их первенец – Вячеслав. Спустя 2 месяца Константин Корнильевич вместе с полком отправился в поход против турок. В войне 1877–1878 гг. Присненко участвовал в сражении под Плевной, командовал 2-й стрелковой ротой полка, в бою 19 декабря 1877 г. при деревне Ташкисены был контужен осколком гранаты в левую лопаточную область. В память той войны был награжден светло-бронзовой медалью, за отличие при переходе через Балканы получил орден Св. Станислава III степени с мечами и бантом, за бытность под начальством Румынского Князя Карла при осаде Плевны был удостоен Румынского железного креста. По возвращении в Глухов, в августе 1878 г., его ждал сюрприз – 11 июля 1878 г. Людмила Сергеевна родила дочь Веру. Его ли ребенок это был теперь уже установить невозможно.

В начале 1880-х годов Константин Корнильевич был произведен в штабс-капитаны и назначен полковым казначеем и командиром 4-й роты 19-го Костромского полка. Людмила Сергеевна тем временем родила ему еще одного сына – Александра. В последующие 5 лет Константин Корнильевич был награжден за усердную службу орденами Св. Анны III степени и Св. Станислава II степени, а также полковым призом за состязательную стрельбу. В 1886 г. Присненко был произведен в капитаны. 6 декабря 1887 г. в семье родилась дочь Елизавета, 1 июня 1889 г. родился сын Валериан (умер в младенчестве), а 28 июля 1890 г. родилась дочь Елена. Крестными у всех детей были Иван Корнильевич Лукашевич, во времена детства их матери бывший за смертью ее отца опекуном за ней,

Тропинками глуховских кладбищ

Памятник на могиле Л.С. Присненко

и сестра их бабушки Татьяны Ивановны Константиновой – жена отставного поручика 19-го Костромского полка Гецевича Дарья Ивановна (по первому браку вдова Бориса Яковлевича Шемшукова). В это время Присненко командовал батальоном, был членом суда общества офицеров и членом распорядительного комитета офицерского собрания. 25 августа 1890 г. он был награжден орденом Св. Анны II степени. 24 ноября 1891 г. в семье родилась еще одна девочка – Екатерина.

На этом закончился глуховский период в жизни семьи – 19-й Костромской полк в 1892 г. покинул Глухов и выдвинулся на место новой дислокации в Житомир. По всей видимости, вся семья Присненко переехала на новое место вслед за полком. В феврале 1893 г. за отличие по службе Константин Корнильевич был произведен в подполковники вне правил. Он продолжал командовать 2-м батальоном, был заведующим хозяйством полка, председателем общества офицеров, председателем комитета офицерского собрания и членом комитета офицерского капитала. В сентябре 1897 г. Присненко был награжден за 25-летнюю службу в офицерских чинах орденом Св. Владимира IV степени с бантом. Старшие дети к этому времени уже выросли: дочь Вера в 1897 г. окончила Московское училище ордена Св. Екатерины; сын Александр учился в Петровском Полтавском кадетском корпусе, который окончил в 1900 г. Для Константина Корнильевича Присненко этот год ознаменовался выходом в свет его книги «Первая Плевна и 19 Костромской полк в русско-турецкой войне 1877–78 гг.», благодаря которой он стал довольно известен.

30 мая 1900 г. на семью обрушилось несчастье – в возрасте 40 лет скончалась

Людмила Сергеевна, оставив на попечение мужа трех девочек 8-ми, 9-ти и 12-ти лет. Покойная была погребена в Глухове на Веригинском кладбище в окружении близких и родных ей людей.

Не прошло и полугодия, как Константин Корнильевич Присненко вновь женился – 1 октября 1900 г. 48-летний подполковник венчался с 22-летней дочерью подполковника Елены Александровны Головиной, которая в 1902 г. подарила ему сына Георгия.

В 1902 г. Присненко был произведен в полковники и назначен временно командиром 19-го Костромского полка. Затем он командовал 4-м Западно-Сибирским стрелковым батальоном, 8-й Туркестанской бригадой и 273-м пехотным Дунайским полком. 28 июля 1906 г. Высочайшим приказом полковник Присненко был назначен командиром 7-го пехотного резервного Сибирского Красноярского полка. 15 сентября того же года Константин Корнильевич прибыл в полк и вступил в командование. В ночь с 11 на 12 октября того же 1906 г. от инфлюэнции осложнившейся ветряной оспы и воспаления левого легкого Константин Корнильевич Присненко скончался.

В завершении рассказа об этой семье хочется отдать должное вдове Константина Корнильевича, Елене Александровне. Эта юная барышня, которая была ровесницей старшей дочери своего мужа и не на много старше остальных своих падчериц, до полного становления своих приемных дочерей продолжала их опекать, хлопотала о приеме их в учебные заведения, испрашивала для них ходатайства и вытребовала им пенсии по потере кормильца...

Продолжение в следующем номере

Юрій
КОВАЛЕНКОЗавідувач
науково-дослідного
відділу Національного
заповідника «Глухів»

Досліджуючи перебіг подій періоду Другої світової війни на Глухівщині, нам неодноразово доводилося звертатися до теми так званого Черневського бою.

У вересні 1941 р. частини 127-ї (пізніше перейменована на 2-у гвардійську) та 160-ї стрілецьких дивізій у спішному порядку перекинули з-під Смоленська у район південно-східніше Глухова, звідкіля з групою генерал-майора А. Єрмакова

Хто спалив Черневе?

які розповідали безліч історій про Черневський бій. З них один випадок вразив мене чи не найбільше. Історію про те, як червоноармійці спалили село Черневе, переповідали у різних варіантах декілька сельчан. Одного з них, що був свідком бою, після визволення Глухівщини у 1943 р. мобілізували на фронт Він навіть був водієм у колишнього командира 395-го стрілецького полку А.Х. Бабаджаняна, що воював у Черневому у 41-му. Черневець тоді запитав у Бабаджаняна, навіщо ж його солдати спалили село?.. Відповіді на своє питання він не отримав.

документ з наступною інформацією.

Один з батальйонів 875-го стрілецького полку тієї ж 2-ї гвардійської стрілецької дивізії, прорвавшись на південну околицю Глухова, потрапив в оточення. Намагаючись з'єднатися з основними силами дивізії, бійці батальйону відійшли до села Вікторове і зайняли оборону у лісі. Вісім дів вони були у повному оточенні... Оскільки у полку була велика кількість поранених, у відкритий бій, щоб вирватися з кільця, вступати було неможливо. Через партизанів налагодили зв'язок з основними силами дивізії. Прорив був запланований у ніч на 2 жовтня

Радянські солдати на вулицях села

вони повинні були перейти у наступ проти угруповання німців, що знаходилось у місті.

Один з найбільш кровопролитних боїв розгорівся 24 вересня 1941 р. на території села Черневе. 395-й стрілецький полк 2-ї гвардійської стрілецької дивізії тримав оборону на правому березі річки Клевені уздовж центральної вулиці села. Командиром полку у тому бою був майор Амазасп Хачатурович Бабаджанян, який у майбутньому став головним маршалом бронетанкових військ. Про цей бій є згадки у мемуарній літературі, у сучасних виданнях, котрі посилаються як на бойові документи, так і на розповіді сучасників тих подій. Ряд епізодів цього бою розглядається під різними кутами зору.

Розпочавши пошукову діяльність вже майже 30 років тому, мені довелося спілкуватися з десятками очевидців,

Загалом, якщо об'єднати всі розповіді, то виходить, що під час бою, який проходив на вулицях села, червоноармійці навмисно підпалювали солом'яні стріхи сільських хат, щоб створити димову завісу, яка б прикривала їх відступ. В усякому разі так говорили очевидці.

Вивчаючи наявні матеріали, автор статті крок за кроком відслідковував хід бою, і весь час мучило сумління, що щось тут не так... Ну не могли бійці у розпалі бою ще й бігати по селу й хати підпалювати. Це виглядало якось неправдоподібно... Але факт знищення більшої частини села дійсно мав місце. Залишалося з'ясувати, що ж саме сталося у Черневому і хто й чому підпалив село? І ось у справах 2-ї стрілецької дивізії, що зберігаються у Центральному архіві Міністерства оборони РФ (м. Подольськ Московської обл.), вдалося знайти один цікавий

1941 року. Умовного сигналу, якого чекали майже до ранку, так і не було. Під ранок було вирішено прориватися через село Черневе. Німці не чекали удару з боку Вікторова і майже не організували серйозного опору. Саме під час цього бою, судячи з документів, і була спалена значна частина Черневого. Ці ж документи свідать, що німці не встигли оговтатися і напівроздягнені, вибігаючи з хат, які підпалювали радянські солдати, панічно втікали. Після блискавичного бою на вулицях Черневого залишилися лежати десятки трупів німецьких солдатів.

Питання, наскільки ці записи відповідають дійсності, наразі залишається відкритим: підтвердження значної кількості жертв з німецького боку немає, але відомо, що в результаті саме цього нічного прориву 875-му стрілецькому полку з мінімальними втратами вдалося вийти з оточення.

ГЛУХІВСЬКИЙ ПЕРЧЕЦЬ

ШАНОВНИЙ ПЕРЧЕ!

«Скоро слова говоряться, та не скоро діло робиться», – є така народна поговорка. Між іншим, вона дуже до-тепно характеризує роботу виконавців Глухівського нарсуду І дільниці.

П'ять місяців тому я подала справу про розподіл майна між мною і колишнім чоловіком Ф. Безуглим. З рішенням суду я не погодилась і подала справу до обласного суду, який і виніс рішення, що зобов'язує Ф. Безуглого сплатити мені 5300 карбованців, тобто вартість моєї частини будівель.

І почалося... Виконавчий лист кілька місяців перебував у виконавця тов. Басанця, потім потрапив до тов. Солощенка, а «віз і нині там» – гроші я ніяк не одержу.

Доки ж триватиме ця тяганина? Чи, може, мені тепер варто подавати справу в суд на нарсуд, з вини якого досі тягнеться ця волокита? Сподіваюсь, що ти запитаєш про це нарсуддю тов. Рахубу.

О. Безугла

ДОРОГИЙ ДРУЖЕ!

Чи знаєш ти, яка ото страшна хвороба зазнайство? Не хворів, кажеш. Дуже погана хвороба, бо дається взнаки не тільки самому хворому, терплять від неї й інші.

Комсомольця Володимира Науменка правління артілі ім. Свердлова с. Землянки висунуло на посаду масовика клубу. Послали його на курси керівників духових оркестрів. Сподівались, що Володимир організує оркестр, навчить молодь танцям, різним іграм, весело буде в клубі.

Та не тут-то було... Тільки-но приїхав наш висуванець з курсів, як зажадав собі посаду завідуючого клубом і ніяк не нижче.

Спробував, було, хорганізувати, але дівчата, наслуховавшись від зазнайки різних грубощів, перестали ходити на репетиції. Гадає тепер щовечора наш горе-масовик по вулиці на велосипеді, в клуб не з'являється та ще й дівчат ображає.

– Ех ви, Дуньки неосвічені, – його слова.

Як бачиш, Перче, від Науменкової хвороби доводиться і нам терпіти, а чи слід? На нашу думку, треба цьому «музикантові» припинити видачу зарплати до того часу, поки він стане працювати, а комсомольській організації колгоспу слід обговорити на зборах знахабнілу поведінку цього горе-комсомольця.

Група дівчат. Сім підписів

ХТО ЯК ВІДПОЧИВАЄ ЛЮБИЙ ПЕРЧЕ!

Дивні речі можна побачити погожими вечорами у літньому саду нашого міста. Відвідувача зустрічають тут три точки «культурного обслуговування» громадян, які прагнуть добре відпочити. Це – два буфети і танцювальний майданчик. У буфетах – великий асортимент міцних напоїв. Для тих, хто не підбере собі вина до смаку, є горілка. Ось біля одного з буфетів кілька юнаків у вузьких штанцях загівають бійку. Хміль, очевидно, вже добре вдарив їм у голову, бо вони навіть не помічають дружинників з червоними пов'язками на рукавах, які проходять поруч. Втім, дружинники їх теж не помічають. Так спокійніше. Мовляв, пошумлять трохи, наставлять синців один одному та й розійдуться. А хто не зможе йти, хай добирається рачки.

Біля другого буфету якийсь захмелілий пробує завести відому пісню

про рослинність, яка шуміла і гнула під вітром темної ночі. Але далі початку «Шумел камыш...» справа не йде. Як тільки виконавець намагається перейти до дерев, що гнулись під вітром, голос у нього зривається. І ніким не визнаний співець починає все знову.

Щодо третьої «точки» – танцювального майданчика, то про нього треба сказати окремо. Спорудили його давно, але про те, щоб розширити відповідно до зростання числа відвідувачів, не подбали, і став цей танцювальний майданчик настільки тісним, що вечорами людей тут, мов оселедців у бочці. Треба проявити неабияку віртуозність, щоб не наступити партнерові на ногу під час танцю.

Ну, добре. Три точки є. А де ж решта, – питаєш ти, шановний Перче. Де ж четверта, й п'ята, й інші точки, де справжня культурно-масова робота?

Про це не питаєш. Її тут просто немає. А можна б було чимало зробити для організації справді культурного і змістовного відпочинку. Довоєнні відвідувачі літнього саду добре пам'ятають, скільки «болільников» збиралося тут під час шахових турнірів. Це були справжні битви за шаховими дошками.

А хіба зараз цього не можна було б організувати? Адже для цього не треба великих грошових витрат. Нагадай, любий Перче, про все це завідуючому районним відділом культури та всім хто повинен дбати про культурне дозвілля нашої молоді і всього населення, нагадай, поки не пізно, адже кінець літа уже не за горами.

В. Ярмольський

*Газета «За перемогу», 1960-ті роки.
Подано мовою оригіналу.
Підготувала до друку Світлана Жукова*

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

м.Шостка, вул. Свободи, 69

Підписано до друку 29.05.2017 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 1701.

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО